

ERCIYES ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ

DERGİSİ

SAYI : 9

KAYSERİ — 1996

KİTÂBU'L-VESÂYÂ*
(Muhyiddîn İbn Arabî)

Seyfullah SEVİM**

Rahman ve Rahim Olan Allah'ın Adıyla.

Bu risale üstadımız, Allah yolunda öncümüz, eş-Şeyh Muhyiddîn İbn Arabî el-Hatemî et-Tâî'nin vasiyetlerindedir.

Ey ilâhî kardeş! Allah seni kendisinden sana haber verecek bir Rûh ile güçlendirsin. Bu risalenin sahibi sana şu vasiyeti yaptı: Hakk'ın tenzih ve takdis açısından, ne ise o olarak olmasını gerektiren varlık delili (el-burhân el-vücûdî) ne güveninle birlikte Hakk'ı, kendisi kendisini nasıl tanıtmışsa, öylece tanınmalısın; ve böylece de, imanın sağladığı bilgi ile aklî delilin sağladığı bilgiyi telif etmelisin, fakat, bu iki yöntemi (et-tarîk) birleştirmemelisin, aksine, her iki yöntemi de ayrı ayrı kullanmalısın. Ve hakikatı gereği, sana sağladığı bilgiler açısından, duyuların için gözünün durumu ne ise imanı da kalbin için, sana sağladığı Allah bilgisi açısından, aynı say. İmanın sana sağladıkları hususlarda fikrî düşüncede (en-nazaru'l-fikrî = akıl yürütme) bulunmaktan sakın. (Yoksa) Aynü'l-Yakîn (deneysel gerçeklik) imkansız olur. Zira Allah, imandan bağımsız aklın ve akıldan bağımsız imanın sınırlamasına sığmaz. Her ne kadar imanın nûru aklı, selbîler (Allah hakkındaki olumsuzlamalar) hususunda, fikrî işleyişinin kendine verdiklerinin doğruluğu noktasında onaylar ve Aklın Nûr'u da, iman ve keşf nûrunun verdiklerinin doğruluğunu, fikrî işleyişi açısından, onaylamaz ise de fikr (aklî düşünce- işleyiş) den başkasını kabul kendisiyle gerçekleşen aklın nûru keşf ve imanın verdiği şeylerin doğruluğunu onaylar.

Şer'in nûru, kalblerin mizanı vardır.

Şer' akıl için te'yid ve otoritedir.

Keşf ise nûrdur; ama onu sadece,

Ölçüp-biçmede yetkisi olan akıllar kavrayabilir.

Ey kardeşim, bilesin ki, melekî ve beşerî bütün akılların, hattâ, âlem-i tedvîn ve testîr'de ilk varolan İlk Akıl bile dahil, sen daha evvelden onların rablerinin zâtının hakikatını bilmede eksikliğini ve cehaletlerini öğrenmiştin. Zira onlar, bu münezze Zât'ı ancak, alemle olan münasebeti kadarıyla bilebilirler; bu (bilgi) de İlah'ın sıfatlarından ibarettir. Onlar, bu (sıfat) mertebesinden başkasını bilmezler. İşte bu açıdan, yetkin ve eksik

* Resâil-i İbn Arabî, Haydarabad-Değkan, 1948, (I. Baskı) içinde yer almaktadır; tercüme buradan yapılmıştır.

** Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Görevlisi.

bütün akıllar Zât'ı bilmedeki cehl ve eksiklikte ortaktırlar. Bu bilgi (zât bilgisi)nin dışında kalan bilgi de Allah'dan başkasını (mâsiva) bilmektir ki, bizim ona ihtiyacımız yoktur; yani nefsin kemalini temin etmesi bakımından önemli bir ihtiyaç değildir. Bu münezze Zât için tek sıfat dışında, bir nefsî sıfat olması imkansızdır. Bu tek sıfat da Zât'ın tâ kendisidir; ve O'na isbat bakımından, bu sıfatın tayini de imkansızdır. O'nu (aynü'z-Zât), aynı şekilde, bilmek de imkansızdır. Zira O, tertip kabul etmeyen ve kendisini ayakta tutan fasıllardan yüce bir Zât'tır.

Durum ifade ettiğimiz gibi olunca, geriye, (Zât-ı Bâriyi) bilme hususunda, İlâhî bağışın (el-vehbü'l-İlâhî) vukuu için bir hazırlık yapmanın dışında bir şey kalmıyor. Tüm yetiler ancak, kendilerinde olanı verebilirler; ve o yetilerde bulunanların hepsi de, halk (yaradılış) yönüyle, oyetilerle aynıdırlar. Bu yüzden, kendi özünü bilen, varedicilerini bilmeleri olanaksızdır. Eğer ilâhî tecellî için bir yer hazırlanır, bu, elde edilen bilginin en tamıdır ki, bu da; melekî akılların, peygamberlerin ve Allah'ın seçkin kullarının bilgisidir. Hâtırını, tefekkür ederek, Allah'ı bilmek için yorma. Nitekim Allah buyurdu ki : "Allah sizi, bizzat, kendisinden sakındırıyor" 3/28 ve peygamber aleyhisselam da "Allah'ın zât'ı hakkında düşünmeyin" buyurdu; zira ulaşılamayacak şeyle uğraşmak, bulunulan vakitte gerekli olan şeyi kaybetmektir.

Ey kardeş! Bilesin ki, alemde; ulvisiyle, suflisiyle ilâhî bilgiden sadece, kıyamete dek olup-bitecekler nakş olunur-belirir. Hitekim ulvî alem hakkında Allah "Her göğe kendi işini vahyetti" 41/12 buyuruyor ve suflî alem hakkında da "orada rızıklarını yerleştirdi" 41/10 buyurdu.

Eğer nefis saflaşır ve aynası parlarsa, tüm alemde olanların nefste oluşması ve nakşolması için, aleme yüzünü dönmez. Çünkü bunda bir fayda yoktur; ama kendisini bilmesi açısından, ihtiyaç sahibi ve yoksun görerek yüzünü Zâtû Hazrete döner ki, böylece de başka yolla elde edilmesi mümkün olmayan ma'rifeti Hakk ona versin. İşte bu kadar bilgi, senin dışındaki alemde nakşolunan şeyler cinsinden değildir. Eğer denilirse ki, Levh-i Mahfuz'a kıyamete kadar alemde olup-bitecekler yazılmıştır (integâşe) ve onu da ilk akıl olan Kalem bilir, yukarıdaki bilgi de alemde olup-biten cinsindedir, öyleyse bu ne demektir? Biz derik ki, Levh-i Mahfuz'da nakşolunan ve Kalem'in onda yazdığı ancak nakşolunabilen ve nakilden elde edilebilen şeyler olup, bizim burada kastettiğimiz ise tecellinin verdiği ve naklolunamaz olandır ki o, asla aleme nakşolunmamıştır. Ve onun insanda meydana gelişi ise, her bir varlığa özgü özel ilâhî bir yöntemledir ki, bu Akl-ı Evvel'in bilgisinden ve onun altında bulunan (varlıkların) bilgisinden hariç-dışıdır. Bunu böylece bil.

Bilesin ki, anlattığımızı elde etmeye ulaştıracak sebep hâtır (hafıza) ve kalbi her türlü bilgiden; bilgi elde etmeye ve yazılanlara benzerleri elde etmeye yönelik düşünceden (tefekkür) boşaltmak, bilineni unutmak, safa üzre Allah'la cülûs (olma), batını mutlak olarak ne ise o olarak Hakk'ın Zât'ının dışındaki şeylerle ilgili ilişki ve alakadan sıyırmaktır. Onunla belirli bir şey üzre olma (oturma). Eğer böyle yaparsan ve bir şey belirlersen ve sana da bir şey açılırsa (feth) bu açılan şey senin tayin edip belirlediğin şeyden başkası olmaz.

Hücrende, içinden Allah, Allah diyerek ve tahayyül etmeden; aksine, harfleri (Allah) aklederek tahayyül etmeden bulunmalısın; bu hal ve cülûs vasıtasıyla da ilâhî fetihi (açılmayı) beklememelisin; aksine, yukarıdaki zikre devam etmelisin, bu zikir de, O'na dair bilgin ve inancın açısından değil tam bir bilgisizlikle O'nu O olarak tercihin cinsinden

O'nun celaline layık olan açısından olmalı. Sonra, eğer daha önce tatmadığın cinsten, O'nu bilme kapılarından bir kapı açılırsa ve Kutsi Ruh'un diliyle birşeyler gelirse, onu geri çevirme ve orada da takılıp kalma, yapmakta olduğun şeye devam et. Eğer, mücerret ruhların diliyle zevkler farklılaşırsa halin, sana batınında Mele-i A'la'nın zevklerinden başka birşey tesir edinceye kadar ve bu konuda Rah-u Akdes'in vasıta olduğu bir koku almayıncaaya kadar, ilk ruhla birlikteki halin gibi olsun.

Aynı şekilde, bu garip (yabancı) zevke bak, bekle; eğer (bu) zevk, sana bildiğimiz ilâhî isimlerden- ister tenzihî ister gayri tenzihî olsun, bir ismi gösterirse bu durumda halin; ruhların zevkleriyle birlikteki halin gibi olsun, farklı olmasın. Şayet seni hayrete düşüren bir zevk halinde olursan ve bu hali de gidermeye gücün yetmezse ve bu hayretle birlikte tefrik de edebilirsen, bu durumda halin ruhlar ve isimlerle birlikteki halin gibi olsun. Eğer seni hayrete düşüren bir zevk haline ulaşır ve bu hayretle birlikte bir sükûn hali de varsa ve sen bu durumu gidermeye de gücün yetmezse işte istenen durum, hal budur. Buna dayanıp, güvenmelisin. Eğer bu hali gidermeye gücün yeterse, bu sükûn haline güvenmemelisin. Eğer bu hal sana iki kez hakim olur ve sen de arasını ayıracak şekilde iki kez hakim olduğunu bilecek ölçüde temyiz edebilirsen, bu durum güvenilemeyecek bir haldir.

Bütün bu saydıklarımızdan ayrılır ve kendine, his alemine dönersen, rasüllerin nerden konuştuğunu, kitapların nerden indiğini, açılan ve kapanan kapıları, kapananın niçin kapandığını, söylediğini ve sana söyleneni bilirsin? Her şeyi anlarsın. Ma'rufu münker görür, münkeri de ma'ruf görürsün. Kimi zaman da münkeri münker, ma'rufu da ma'ruf bilirsin. Böylece de, yaratılmışın en cahili olmanı bilmek suretiyle onların en bilgisi olursun. Ve nihayet, hücrende seninle "orada yaşayacaksınız, orada öleceksiniz" ve "Rabbim bilgimi artır" 7/25; 20/114 ayetlerinden başka birşey kalmaz. Böylece, her iki dünyada da mutluluğu ve ariflerin nefslerinin her iki varoluşta (neşeteyn) neye yöneldiklerini sana göstermiş oldum. Allah doğru söyler ve hak yola iletir.

كتاب الوصايا

للشيخ العلامة محي الدين ابي عبدالله محمد

ابن علي بن العربي رحمه الله

الطبعة الاولى

مطبعة جمعية دائرة المعارف العثمانية

حيدرآباد الدكن

— صانها الله تعالى عن جميع البلايا والآفات والشرو والفتن

١٣٦٧ هـ

سنة ١٩٤٨ م

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

من وصايا سيدنا وقدوتنا الى الله تعالى الشيخ محي الدين
ابن العربي الحاتمي الطائفي رضي الله عنه وارضاه .
قال الذي اوصيك به ايها الاخ الالهى ايدك الله بروح منه حتى
تخبر به عنه ان تعرف الحق سبحانه وتعالى من حيث ما اخبرك به عن
نفسه انه عليه مع اعتمادك على ما اقتضاه البرهان الوجودي مما ينبغي
ان يكون الحق عليه سبحانه من التنزيه والتقدس فتجمع بين العلم
الذي اعطاك الايمان وبين العلم الذي اقتضاه الدليل العقلي ولا تطلب
الجمع بين الطريقتين بل خذ كل طريقة على انفرادها واجعل الايمان
لقلبك بما اعطاك من معرفة الله بمنزلة البصر لحسك بما اعطاك من معرفة
ماتة تنفيه حقيقته واحذر ان تصرف نترك الفكري فيما اعطاكه
الايمان فتحرم عين اليقين فان الله اوسع من ان يتيده عقل عن ايمان
او ايمان عن عقل وان كان نور الايمان يشهد العقل من حيث

ما اعطاه فكره بصحة ما اعطاه من السلوب ولا يشهد نور العقل من
حيث فكره بصحة ما اعطاه نور الايمان والكشف لكن نور
العقل به يكون القبول الخارج عن الفكر يشهد بصحة ما اعطاه
الكشف والايمان .

للشرع نور والاباب ميزان

والشرع للعقل تايد وسلطان

والكشف نور ولكن ليس تدريكه

الاعقول لها في الوزن رجحان

واعلم يا اخي ان العقول باسرها الملائكية والبشرية بل
العقل الاول الذي هو اول موجود في عالم التدوين والتسطير
قد علمت قصورها وجهلها بحقيقة ذات باريها وانها ما تعرف من
هذه الذات المنزهة الا قدر ما يطلب العالم منها من المناسبة وتلك صفات
الاله فما عرفت سوى المرتبة فاشتركت العقول البليغة والقاصرة في
هذا الجهل والقصور وما عدا هذه المعرفة فهو العلم بما سوى الله والعلم
بما سوى الله لاحاجة لنا به اعني الحاجة المهمة التي بمحصولها يكون كمال
النفس فان الصفة النفسية التي لهذه الذات المنزهة من المحال ان
تكون سوى واحدة وهي عين الذات وتعيينها من حيث الاثبات
محال فالعلم بها محال فانها ذات لا تتبل التركيب فتعالت عن
الفصول المقومة لها .

فاذا كان الامر على ما ذكرناه فلم يبق الا التهيؤ لما يكون
 منه من حيث الوهب الالهى فان القوى لا تعطى الا ما فيها وجميع
 ما فيها تابع لها فى الخلق فبحال ان تعلم موجودها علمه بنفسه فاذا
 هيات المحل للتجلى الالهى فهو اكمل ما يحصل من العلم وهو علم عقول
 الملائكة والانبياء والخواص من عباد الله من المجردين والهيكل
 النورانية فلا تمب خاطر في التفكير فى العلم بالله قال الله
 (ويحذر كم الله نفسه) وقال عليه السلام لا تتفكر واني ذات الله
 فالشغل بما لا يوصل اليه تضييع لما يستحقه الوقت .

واعلم يا اخى انه ما انتقش من العلم الالهى فى العالم الا قدر
 ما هو العالم عليه الى يوم القيامة علوا وهو قواه تعالى (واوحى فى كل
 سماء امرها) وسفلا وهو قواه تعالى حين ذكر الارض (وقدر فيها
 اقواتها) فاذا صفت النفس وصقلت مرآتها فلا تقابل بها العالم
 ليحصل فيها وينتقش فيها ما فى العالم باسرها فانه لا فائدة فيه ولكن
 قابل بها الحضرة الذاتية من حيث ما تعلم نفسها بمقابلة افتقار و تعرية
 ليهبها الحق من معرفته ما لا يمكن حصوله الا بهذه الطريقة وهذا
 القدر من العلم ما هو مما ينتقش فى العالم الخارج عنك فان قيل لك
 فقد انتقش فى اللوح المحفوظ جميع ما يكون الى يوم القيامة وقد علمه
 القلم الذى هو العقل الاول وهذا الحاصل لك هو مما فى العالم فكيف

قلنا ما انتقش في اللوح المحفوظ ولا سطر القلم فيه الا العلوم
التي تنقل ويأخذها النقل واما ما لا ينقل مما يعطيه التجلي الذي اردناه
هنا فما انتقش في العالم اصلا وحصوله في الانسان انما هو من الوجه
الخاص الالهى الذي لكل موجود وهو خارج عن علم العقل الاول
وغيره مما هو دونه فاعلم ذلك .

واعلم ان السبب الموصل الى نيل ما ذكرناه تفرغ الخاطر
والقلب من كل علم ومن الفكر المطلوب لاقتناء العلوم ونحو ما كتب
ونسيان ما علم والجلوس مع الله على الصفا وتجريد الباطن من التعلق
بغير ذات الحق جل جلاله على ما هو عليه من الاطلاق لا تجالسه على
شىء معين فان فعلت وعينت وفتح عليك لم يحصل سوى ما عينت
وليكن هجيرك في جلوسك بباطنك الله الله من غير تخيل بل بتعقل
الحروف لا بتخيلها ولا تنتظر الفتح الالهى بواسطة هذا الجلوس
وهذا الحال بل اذكره مثل هذا الذكر لما يستحقه جلاله من ايثارك
اياه من حيث هو لا من حيث علمك به او عقيدتك بل بمجهل عام ثم
انه ان فتح لك بابا من ابواب العلم به مما لم يتقدمك فيه ذوق واثاك
بلسان روح قدسى فلا ترده ولا تتف عنده واشتغل بما كنت عليه
فان اختلفت الاذواق بلسان الارواح المحردة فلتكن حالك معها
حالك مع الروح الاول الى ان يقدح لك في باطنك ما هو خارج
عن اذواق الملا الاعلى ولم تشم في ذلك رائحة واسطه روح اقدس (١)

فانظر ايضا ذلك الذوق الغريب فان دل على اسم الهى من هذه الاسماء
التي بايدينا سواء كان اسم تنزيه او غير تنزيه فليكن حالك مع هذا
الذوق حالك مع اذواق الارواح ولا فرق فان وجدت ذوقا يحرك
ولا تقدر على دفعه وتجد مع تلك الحيرة تفريقا فلتكن حالك مع
تلك الحيرة حالك مع الارواح والاسماء سواء فان وجدت ذوقا
يحرك وتجد مع الحيرة سكونا لا تقدر على دفعه فذلك المطلوب
فعلية فليعتمد فان وجدت قدرة على دفع ذلك السكون فلا تعتمد على
ذلك السكون فان تقيدك ذلك الذوق في نفسك مرتين بينهما
تمييز حتى تعلم ان قد كان ذلك مرتين فما هو المطلوب فلا تعتمد
عليه فاذا تخلصت من كل ما ذكرناه فان رددت اليك والى عالم الحس
علمت من اين نطقت الرسل وتنزلت الكتب والصحف وعلمت
ما بقى من الابواب مفتوحا وما سد منها ولما داسد ماسد منها وعلمت
ما تقول وما يقال لك ورزقت الفهم عن كل شىء وانكرت المعروف
وعرفت المنكور وانكرت المنكور وعرفت المعروف وكنت اعلم
الخلق بانك اجهل الخلق ولم يبق لك من الهجير الا رب زدنى علما
فيه تحيى وفيه تموت فقد دلتك على ما فيه سما دتك فى الدارين
وما يؤل اليه نفوس العارفين فى النشاطين والله يقول الحق وهو يهدى
السييل •

تمت الوصية والحمد لله رب العالمين